

Velikonoční zvyky u chlapců v Želeticích

Velikonoční svátky jsou největší církevní svátky v roce. Pozůstávají z toho, že do té doby všemi uznávaný Ježíš Kristus při svých vystupováních mezi lidmi zažívá mírný odpor, až dojde ke zradě jednoho z jeho nejbližších přátel. Jeden z nich, jménem Jidáš, Krista zradil jeho odpůrcům a ti jej ve snaze se ho zbavit obvinili z hříšné činnosti. Celá tato činnost pak došla až tak daleko, že jej v klamném soudu odsoudili na smrt. Ježíši Kristu byl vyřčen trest smrti ukřižováním. Výkon trestu byl vykonán, sám Ježíš si musel donést dřevěný kříž až na horu Golgotu, kde byl zaživa přikován na kříž, na němž potom v pátek v 15:00 hodin zemřel. Po určité době jej jeho vyznavači sundali z kříže a pohřbili jej do skály. Stal se však zázrak, Ježíš Kristus vstal z mrtvých a z hrobu vystoupil. Tento okamžik se začal nazývat vzkříšením. Na základě tohoto skutku se tedy slaví velikonoční církevní svátky. Od doby, kdy Kristus zemřel, přestaly zvonit kostelní zvony. Staří křesťané tak vytvořili symbol, že na základě této události odletěly zvony zvěstovat tuto událost do Říma. Proto v den „zelený čtvrtek“ od poledního času přestávají v kostelech zvonit zvony. Opět se zvony rozezní až v sobotu na tzv. vzkříšení, což představuje, že Kristus opět žije a může hlásat spolu se svými apoštoly dále křesťanství.

V době od „ukřižování Krista“ až do „vzkříšení“ byly zvony nahrazeny řehtačkami, v Želeticích hrkači. Tato činnost se poté stala dávným zvykem, jež se ctí velmi důkladně a chvála Bohu se ctí dodnes. Hrkání zajišťovali místní chlapci, kteří užívali ze dřeva vyrobené hrkače a klapače (ruční, trakařové, klepačky). Hrkači – chlapci ve věku do 13 let se zúčastňovali hrkání, tzn. památky na ukřižování Krista, od čtvrtečního poledne, dále večera, v pátek potom hrkali ranní klekání, polední ve 12 hodin, dále páteční vzpomínku na úmrtí Krista v 15 hodin a večerní. V sobotu, v den vzkříšení, se hrkalo ráno a potom dle mše svaté, která oznamovala tuto událost. Většinou však ještě v poledne. Tím bylo velikonoční hrkání ukončeno. Protože však to, co chlapci vykonávali, byla činnost záslužná, tak bývali odměněni různými dary od občanů obce. Tak zvané vyhrkávání probíhalo v sobotu odpoledne, kdy obcházeli všechny domy – občany a vyprošovali si zaslouženou odměnu. Pomocí klapaček klapali a zazpívali u každého domu: „Paňmámo (pantáto) prosíme, dejte nám něco za hrkání..“ Dostávali většinou nějaké vajíčko či drobnou korunu.

Celá činnost hrkání však měla od pradávna svoje pevná pravidla:

1. Hrkání se účastnili všichni chlapci z vesnice či chlapci, kteří přijížděli na velikonoční svátky k prarodičům z měst.
2. Hrkači museli mít také vedení, aby tato činnost byla taková, jak měla být a jak určovaly místní zvyky a tradice. Nejstarší chlapci ve věku 13 let narození v jednom roce zastávali funkce „stárků“. To znamená, že řídili celou činnost, organizaci, záznamy o účasti, dodržování trasy a zejména zajištění důstojného provedení. To bylo velmi důležité, neboť to mělo vliv na konečné hodnocení a výši darů od hrkání.
3. Chlapci při hrkání museli mít sejmuté čepice, chodit v uspořádaném tvaru, vážně se chovat a po celou dobu nemluvit.

4. Postup hrkání byl po vytyčené trase:

- shromáždění u kostela
- rozdělení na hrkače a obíhače

Hrkači: většina chlapců ve tvaru seřazených po dvojicích

Trasa: kostel sv. Jakuba – dále přes horní stranu návse, dále směrem k domu č.p. 19 – uličkou kolem domu č.p. 22, 30, 84, 138, 103, do ulice směrem od domu č.p.151 - dolů kolem staré školy mezi domy č.p. 109 a 150. U domu č.p. 150 směrem na „fabričák“, kde u staré měšťanky mezi bránou byla otočka a pokračovali dolů z kopce na silnici. V této chvíli se k nim připojili „obíhači“ a všichni společně potom šli po spodní straně návsi. U velkostatku (družstva) zahнули směrem ke mlýnu, kde hrkání končilo. V sobotu ráno si všichni na vzpomínku na očištění Krista umyli obličej v potoce u mlýna. Poté se již bez hrkání přesunuli ke kostelu, kde se u sochy sv. Jana Nepomuckého modlili (Otčenáš, Zdravas Maria, Anděl páně). Poté následoval rozchod. V sobotu ráno po hrkání se u kostela připomínalo zrazení Krista Jidášem zapálením ohně – tzv. upálení Jidáše. Oheň nebyl velký, jenom symbolický.

Obíhači: Vzhledem k tomu, že v Želeticích se nachází dost „uliček“, tak tyto uličky obíhali dva hrkači s trakařem, aby všichni občané slyšeli klekání nebo poledne.

Trasa: kostel sv. Jakuba – dům u parku – nová škola – ulice „kolonie“ – cesta k Bílým jamám – přes Čadovu zahradu ke Knoflíčkům (Procházkům) – kolem Štrublových k Lenikusovým, dále za zahradami a kolem staré školy - „fabričkem“ dolů k Hermanovým (dnes Čapounovým) a vrátili se zpět. Museli být hodně rychlí, aby se připojili u Boučkových k celé skupině.

Stárci: - chlapci nejstarší – 13 let (obyčejně v 7.třídě) si mezi sebou zvolili svého vedoucího - hlavního stárka. Ti řídili dodržování tohoto zvyku po celou dobu.

- v případě, že v tom roce nebyl žádný chlapec, zajišťovali hrkání dva chlapci z mladšího ročníku. Více však (až na výjimky) nemohli být již stárci. Stárkem mohl být každý chlapec jednou.

- úkoly stárků jsem zmínil již dříve. Další, co měli stárci za povinnost, bylo rozdělení darů od občanů.

Pravidla: - Počet hrkání

- Namáhavost při hrkání (obíhači, ruční hrkači)

Odměny za hrkání:

Rozdělení podle počtu hrkačů a pravidel.

Stárci byli odměňováni více než ostatní hrkači (každý chlapec v době „stárka“ dostával více)

V době mého hrkání byla odměna:

Mladší hrkač - 2 vajíčka + 0,50 – 1,- Kč

Starší hrkač - 5 vajíček + 3 – 5,- Kč

Obíhači - 5 – 8 vajíček + 10,- Kč

Ostatní, co zbylo, si rozdělili stárci.

Stárci se zodpovídali panu faráři, obecnímu zastupitelstvu a všem občanům.